

**ADAPTAREA PROGRAMELOR UNIVERSITARE DIN
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE CAROL I LA
SPIRITUL POLITICII EUROPENE DE SECURITATE ȘI APĂRARE
COMUNĂ**

**UPDATING UNIVERSITY PROGRAMS IN „CAROL I” NATIONAL
DEFENCE UNIVERSITY CURRICULA TO REFLECT THE SPIRIT
OF THE COMMON EUROPEAN SECURITY AND DEFENCE
POLICY**

Cdor.prof.univ.dr. Sorin TOPOR*

Rezumat: Într-un mediu operațional extrem de dificil, prin complexitatea amenințărilor și a provocărilor specifice conflictelor contemporane, Uniunea Europeană își rezervă responsabilități din ce în ce mai mari, pentru asigurarea unui climat de securitate și stabilitate. În acest context și România se implică activ în activități conceptuale privind implementarea Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA) și a Politicii de Securitate și Apărare Comune (PSAC), asigurând astfel, o participare consistentă în numeroase misiuni civile și în operații militare, desfășurate sub egida acesteia.

Lucrarea își propune atragerea atenției asupra necesității unei reforme a conținutului unor programe universitare militare, cerință rezultată din modificările destul de rapide a modalităților de abordare a operațiilor militare și, totodată, identificarea unor instrumente de adaptare a cadrului legislativ militar național din domeniul educației la particularitățile pieței educaționale europene. În acest sens, dorim a susține faptul că principalele centre universitare care pot genera elemente de cultură de securitate și apărare, prin programe educaționale de formare și dezvoltare continuă, vor rămâne cele tradiționale care aparțin structurilor militare dacă vor înțelege că „specialistul” poate fi și civil care să transmită în cadrul societății civile cunoștințe dobândite pe timpul urmării unui astfel de program.

Cuvinte-cheie: învățământ militar universitar; reformă educațională; parteneriat public privat.

Abstract: In an extremely troublesome operational environment, given the complexity of specific threats and challenges of modern conflicts, the European Union assumes greater responsibilities in order to maintain a climate of security and stability. In

* Universitatea Națională Militară „Carol I”, membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, București, E-mail: topor.sorin@unap.ro

this context, Romania is actively involved in the process of implementation of European Security and Defence Policy (ESDP) and the Common Security and Defence Policy (CSDP), thus assuring significant participation in many civilian missions and military operations conducted under EU flag.

This paper aims at drawing attention to the need of revising the content of some university military programs. This requirement results, on the one hand, from the rapid transformations in the profile of military operations and, on the other hand, from the necessity of updating the legislative framework of national military education to the specific market of European education. In this regard, we will support the view that the main military university centers which are able to generate elements of security and defense culture through educational and training programs will continue to be the traditional ones belonging to military structures, if we are able to understand that the "specialist" may also be a civilian who might transmit to the civilian society the knowledge acquired while going through such a program.

Keywords: *military university education; educational reform; public-private partnership.*

Ca o confirmare a calității expertizei țării noastre este situarea, în mod constant, între primele țări a căror experți sunt detașați în astfel de misiuni. Mai mult decât atât, prin participarea experților naționali la Grupurile specializate de lucru de la Bruxelles (COPS/PSC – Political and Security Committee, CIVCOM – Committee for Civilian Aspects of Crisis Management, PMG – Political-Military Group, RELEX), România se implică direct și în procesul de elaborare a deciziilor în domeniul PSAC¹.

Nu în ultimul rând țara noastră se implică activ și în dezvoltarea unor proiecte comune care privesc capacitățile militare, proiecte aflate sub egida Agenției Europene de Apărare (EDA), precum și în proiecte de asigurare a expertizei militare pentru diferite operații militare ale UE, în diverse teatre operaționale, externe spațiului comunitar.

România și Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună

Studiind direcțiile și domeniile de dezvoltare ale Consiliului European putem observa că, în principiu, statele membre UE sunt direct interesate pentru realizarea unor capacități civile și militare, care să acționeze eficient în misiuni specifice domeniului PSAC. Este evident că și România, se implică, alături de partenerii săi europeni, în funcție de necesitățile și de interesele sale în diverse programe, preponderent din domeniul militar, având astfel o puternică contribuție cu pachete

¹ <http://www.mae.ro/node/1879>

de forțe specializate în cadrul Grupurilor Tactice de Luptă (EU Battle Groups/EU BGs)².

Totodată, România sprijină ameliorarea modularității și flexibilității EU BGs, această structură fiind principalul instrument militar de reacție rapidă la dispoziția UE în gestionarea unei crize externe. În prezent, militari români sunt prezenți în misiuni precum EUFOR Althea în Bosnia și Herțegovina, EUTM Mali, EUTM Somalia, EUNAVFOR Atalanta, EUMAM RCA – Republica Centrafricană și EUNAVFOR MED Sofia. Mai mult decât atât, România se numără printre contributorii importanți cu capacități civile în gestionarea crizelor. La începutul anului 2016 erau detașați 44 de experți români, din cadrul MAE, MAI, MAPN, MJ, MP și din societatea civilă, precum și un număr de 79 de experți naționali care dețin contracte individuale, în diverse misiunii UE³.

Pentru a înțelege nevoia de reformă a învățământului militar, în general, și, în mod deosebit, ale celui universitar militar dorim să prezentăm câteva dintre subiectele definitorii ale Concepția Uniunii Europene privind reglementarea crizelor.

Astfel, în urma lecțiilor învățate, dobândite prin participarea numeroaselor structuri militare în diverse misiuni putem observa că, la nivel comunitar, operațiile de management al crizelor se prezintă sub o abordare cuprinzătoare și pun în practică o gamă variată de instrumente, guvernamentale și non-guvernamentale care permit rezolvarea imediată a conflictului, cu implicații comune, civile și militare. De aceea, apreciem că forțele armate trebuie să fie capabile să comunice corect și eficient cu o multitudine de actori ce pot aparține atât structurilor militare cât și civile, scopul general fiind de asigurare a coerenței globale și de obținere a rezultatelor planificate.

Mai mult decât atât, interacțiunea cu mediul civil este aprofundat și de misiunile specifice operațiilor contemporane de pace în care contribuția militară trebuie să se fie capabilă să aplice în următoarele domenii:

- Asigurarea și controlul securității: Controlul securității mediului de operații afertent zonei de responsabilitate asumată de comunitatea internațională (de exemplu, NATO, UE) reprezintă misiunea principală a structurilor armate;

- Formarea forțelor armate locale: Formarea și instruirea unor structuri armate conduce ca populația civilă să nu mai perceapă forțele militare ale coaliției internaționale ca forțe de ocupație;

- Dezvoltarea unor acțiuni comune complementare civililor și militarilor: Ameliorarea percepțiilor populației civile din zonă cu privire la activitatea forței

² <http://www.mae.ro/node/1879>

³ idem

coaliției și formare unor repere sociale pozitive privind necesitatea prezenței forței pentru soluționarea crizei în cauză;

- Ajutor pentru dezvoltare: Asigurarea unor surse de finanțare și implicarea concretă a militarilor în reconstrucția unor edificii cu destinație socială precum spitale, școli, facilități ale infrastructurilor zonale.

În toate aceste misiuni putem identifica și interese ale unor structuri civile care nu țin neapărat de realizarea programelor de înzestrare cu tehnică și echipamente militare.

În plus, modelul războiului hibrid presupune utilizare acelor mai buni specialiști pentru rezolvarea unei misiuni. Astfel în cadrul unei baze aliate sau comunitare pot exista experți, militari dar și civili, pentru o anumită limbă sau dialect, pot exista specialiști în asigurarea mentenanței unui anumit tip de echipament livrat de un partener civil, pot exista echipe specializate mixte civili-militari a căror principală misiuni să fie de asigurare a protecției fizice a unor personalități. Să nu mai amintim de momentele în care, pentru rezolvarea unei secvențe a unei misiuni, pot fi angajați cei mai buni analiști într-un anumit domeniu, care nu întotdeauna sunt militari⁴.

Demn de reținut este faptul că o prezență îndelungată a forței militare de coaliție poate eroda scopul general de management al crizei, în sensul că o prezență militară străină staționată prea mult timp ar putea fi asimilată unei forțe de ocupație unde autoritățile locale sunt incapabile să-și îndeplinească funcțiile sale. De aceea, facilitarea unor locuri de muncă pentru populația locală în cadrul bazelor militare permite o înțelegere mai ușoară a rolului și a poziției militarilor în acea zonă.

Educația în spiritul valorilor europene

Cu alte cuvinte oricare prezență militară ar trebui să pună bazele unei culturi de securitate care se va dezvolta și după retragerea forței militare. Aceste forme incipiente ale culturii de securitate trebuie să fie adecvate condițiilor specifice mediului operațional. Iar pentru a o putea genera metodele trebuie învățate și exersate într-un cadru instituțional recunoscut pentru valoarea sa și a programelor educaționale pe care le desfășoară.

Extrapolând modelul puterii de construcție a Europei unite, dată nu numai de aspectul ei economic și financiar a țărilor membre ci și de prestigiul cultural pregătit și afirmat prin sistemul educațional, o educație de calitate nu reprezintă doar un scop ideatic al programelor de studii ci un instrument de cooperare la nivelul statelor membre al căror viitor social depinde direct din acesta. De altfel,

⁴ Mihai Ștefan Dinu, *Cauze strategice și implicații juridice ale actualei crize a refugiaților din Europa*, Revista de Științe Militare , nr. 3/2015, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2015.

Uniunea Europeană finanțează acțiuni de politică educațională comunitară prin diverse programe dintre care amintim programele Socrates, Erasmus, Tempus, Comenius, Leonardo da Vinci, Euridice ș.a.

Dorim doar să prezentăm că strategia politicii comunitare în domeniul educației și a învățământului are ca principale repere următoarele pentru a observa interesul pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare printr-un sistem educațional performant. Astfel, dintre obiectivele strategice europene în domeniul educației și formării profesionale amintim⁵:

- Crearea mediului educațional favorabil accesului la valorile culturii și civilizațiilor europene;
- Crearea deschiderii spre acceptarea interferențelor cu valorile culturii și civilizațiilor ne-europene;
- Cunoașterea și respectarea valorilor culturilor și civilizațiilor neeuropene;
- Întărirea identității naționale și acceptarea alterității;
- Acceptarea și respectarea valorilor Uniunii Europene;
- Cooperarea și colaborarea cu țările lumii pentru securitate, pace și prosperitate.

Prin urmare, provocărilor pentru sistemul universitar militar românesc i se pot răspunde prin educația în spiritual valorilor europene și al integrării europene, care pot fi acceptate atât ca o componentă distinctă cât ca și principiu al educației integrale. Paradigma educației în spiritual valorilor europene și al integrării europene oferă perspectivele conceperii și punerii în practică atât a științelor militare tradiționale cât și a politicii educaționale naționale, desprinsă din cea europeană, direcționată de scopuri și obiective.

Apreciem că scopul general al politicii naționale este cel de conștientizare a identității europene în consonanță cu identitatea națională, fiind reflectat de crearea oportunităților extrașcolare și extrauniversitare pentru cunoașterea și folosirea modurilor de conectare la exigențele spațiului economic, politic și cultural al UE (adică a educației nonformale), pe de o parte și orientarea politicii culturale spre consolidarea unui model multicultural care nu exclude interacțiunea cu alte modele ne-europene (educația informală). Aceste direcții pot fi urmate prin adoptarea în cadrul programelor de pregătire profesională a acelor exigențe europene reflectate din principalele obiective operaționale europene ca fiind⁶:

⁵ Tătaru Irina, *Capacitatea Uniunii Europene de gestionare a crizelor în domeniul militar și civil. Prezent și perspective*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2012.

⁶ Tătaru Irina, *ibidem*.

- Recunoașterea și asimilarea valorilor culturii și civilizației europene;
- Recunoașterea și respectarea interferențelor cu valorile culturilor și civilizațiilor ne-europene;
- Recunoașterea și asimilarea valorilor culturii naționale în context european și mondial;
- Oferirea, în mod accesibil, a informațiilor legate de trecutul, prezentul și viitorul UE și a acquis-ului european;
- Recunoașterea și exercitarea drepturilor și libertăților ca și cetățeni europeni;
- Asumarea responsabilităților și obligațiilor ca și cetățeni europeni;
- Cunoașterea oportunităților de studiu în țările europene și a modurilor de a avea acces la ele;
- Cunoașterea oportunităților de formare profesională continuă și a modurilor de a avea acces la ele;
- Cunoașterea oportunităților de valorificare a aptitudinilor de cercetare științifică în spațiul european;
- Cunoașterea exigențelor vieții economice din spațiul UE pentru a face față, ca întreprinzători, concurenței pe piață europeană liberă;
- Cunoașterea sistemului decizional al UE: Consiliul Uniunii Europene, Consiliul European, Comisia Europeană, Parlamentul European;
- Cunoașterea temeiurilor juridice ce stau la baza UE;
- Cunoașterea sistemului jurisdicțional comunitar, a instituțiilor acestuia: Curtea de Justiție, Tribunalul de Primă Instanță, Curtea de Conturi;
- Cunoașterea sistemului financiar-bancar: Institutul Monetar European, Sistemul European al Băncilor Centrale, a relațiilor dintre băncile naționale și cele europene;
- Cunoașterea instituțiilor abilitate să acționeze pentru coordonarea anchetelor privind infracțiunile transfrontaliere: Eurojust și Europol;
- Cunoașterea și folosirea tehnicilor de difuzare și de receptare a informațiilor legate de U.E;
- Cunoașterea oportunităților de a călători și a modurilor de a avea acces la ele;
- Cunoașterea avantajelor adoptării cetățeniei europene;
- Construirea identității europene și dobândirea cetățeniei europene pe baza apartenenței naționale și etnice.

Dorim să mai menționăm că toate politicile și strategiile sistemului național de învățământ din România sunt și vor fi corelate permanent cu orientările și acțiunile promovate la nivel european și mondial, iar Ministerul Educației va urmări

asigurarea unor servicii educaționale de calitate, compatibile sistemului de învățământ european.

Necesitatea reformei programelor din Universitatea Națională de Apărare „Carol I” la valorile culturii europene de securitate

Înainte de toate dorim să menționăm că securitatea națională reprezintă o abordare integratoare și echilibrată a mai multor dimensiuni și nu se limitează doar la cea de apărare. Complexitatea amenințărilor contemporane derivă din conflictul dintre interese multiple și se manifestă pe fondul unor modificări rapide a situației geopolitice contemporane. Avantajul țării noastre de a fi membră a Uniunii Europene și aliat NATO ne permite să generăm securitate la nivel național și să ne implicăm într-un mod credibil în promovarea apărării și a stabilității colective la nivel internațional.

Plecând de la această paradigmă putem observa că o limitare a cunoașterii doar la aspectele pur militare și la promovarea doar a acelor programe de pregătire de specialitate specifice armelor nu face decât să se mărească distanța dintre cultura instituțională militară și valorile culturii europene de securitate. În cadrul societăților moderne se creează tot mai multe medii de dialog și se promovează programe comune care permit o cooperare oportună între structurile cu implicații în asigurarea securității naționale, programe desfășurate de instituții militare dar și civile, de autorități publice și de structuri neguvernamentale cu interese în menținerea funcțiilor vitale ale societății, a sănătății, a siguranței, a securității fizice, a bunăstării sociale ori economice a persoanelor etc.

De altfel, România tinde către o astfel de abordare a securității naționale. Strategia Națională de Apărarea a Țării pentru perioada 2015-2019 operează cu un concept nou de securitate națională extinsă, în acord cu principiile europene, bazat pe realitatea că în această perioadă riscurile, amenințările și vulnerabilitățile naționale se intersectează, se suprapun, se completează etc., generând efecte imprevizibile nu doar la nivel național ci și internațional.

Prin urmare reforma în programele de învățământ din Universitatea Națională de Apărare „Carol I” nu mai reprezintă doar o simplă adaptare la complexitatea mediului operațional contemporan ci și o necesitate determinată de noul rol al instituției militare, de a asigura o platformă de formare a culturii de securitate⁷. Putem afirma, cu real temei, că prin programele universitare desfășurate în cadrul Facultății de Securitate și Apărare s-a reușit formarea unui pol de cunoaștere în domeniu prin care se transmit suficiente cunoștințe specializate către

⁷ *Planul strategic al Universității Naționale de Apărare „Carol I” pentru perioada 01.10.2009-30.09.2014, revizuit și completat cu măsuri pentru perioada 01.10.2014-30.09.2016*, București, 2014.

mediul civil și în special către cei interesați în urmărirea unei dezvoltări profesionale în domeniul politicilor și strategiilor de securitate.

Pe de altă parte, considerăm că principala amenințare la adresa securității globale, asupra căreia își concentrează atenția majoritatea statelor în efortul de a-și dobândi și menține protecția și securitatea națională o reprezintă terorismul și în special cel internațional. Aceasta abordare derivă, în mod evident, din identificarea nivelului ridicat de dependență a societății față de structurile sale de bază și de tehnologiile moderne. În mod evident, creșterea nivelului de reziliență a întregii societăți civile față de amenințarea teroristă a devenit o prioritate și o necesitate.

Dorim să atragem atenția, așa cum se menționează în strategie, că, în România, nivelul de amenințare cu activități teroriste rămâne redus. Însă, în afara riscurilor de acest tip o atenție deosebită trebuie acordată pagubelor semnificative care pot apărea în urma dezastrelor naturale. NATO ne-a demonstrat că structurile armate pot și trebuie să se implice în neutralizarea efectelor determinate de fenomenele meteorologice extreme. Mai mult decât atât, participarea forțelor navale ale NATO în acțiuni de protecție a infrastructurilor critice nu reprezintă doar o aplicare a Noului Concept Strategic al NATO (2010) ci premisele unor noi provocări pentru forțele armate moderne.

Este de așteptat ca în viitor, principalele măsuri destinate asigurării apărării colective să vizeze⁸:

- Creșterea nivelului de comunicare și de cooperare între autoritățile statului, cele din Uniunea Europeană, dintre operatori economici și populație pe baza unor reglementări bine definite privind sensibilitatea anumitor categorii de informații;
- Optimizarea cooperării între responsabilii în domeniul apărării, prevenirii și managementului situațiilor de criză;
- Operaționalizarea unor diverse parteneriate de tip public-privat în diverse domenii;
- Creșterea potențialului de autoprotecție și de securitate individuală sau instituțională care poate produce noi tipuri de vulnerabilități prin suprasolicitare mediului informațional. Acestea pot produce disfuncții sau pot compromite funcționarea unor infrastructuri critice fără un management eficient care trebuie pregătit și antrenat;
- Prioritizarea nivelului de risc acceptat în funcție de alte ecuații nespecifice legilor războiului, principalul factor fiind dat de raportul cost-beneficiu determinat de probabilitatea de manifestare și de impactul acestuia etc.

⁸ <http://www.mae.ro/node/1879> ibidem

În esență, apreciem că obiectivele programatice urmărite pentru pregătirea personalului militar și civil, pentru a face față noilor tipuri de amenințări, trebuie să fie stabilite prin decizii politice care să stabilească noi competențe pentru fiecare nivel. Numai printr-o abordare integrată a apărării aceste programe converg către nevoia de extindere a conceptului de securitate, care va implica tot mai mult stabilirea de parteneriate de tip militar-civil și public-privat în scopul eficientizării activităților alocate acestui domeniu. Totodată, apreciem că o astfel de abordare se încadrează în politicile privind gestionarea integrată a securității, care include și dezvoltarea capacităților naționale de gestionare a crizelor interne și internaționale, precum și a urgențelor civile, având la bază gestionarea integrată a riscurilor, în conformitate cu modelul european stabilit prin Strategia de Securitate Internă a UE: *Către un model european de securitate* (2010).

BIBLIOGRAFIE

- Administrația prezidențială, *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019, O Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015;
- Cap. II – *Misiunea, principiile, obiectivele și strategia educațională*, Carta Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Ediție revizuită, București, 2013;
- DINU M. Șt, *Cauze strategice și implicații juridice ale actualei crize a refugiaților din Europa*, Revista de Științe Militare, nr. 3/2015, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2015.
- <http://www.mae.ro/node/1879>
- Planul strategic al Universității Naționale de Apărare „Carol I” pentru perioada 01.10.2009-30.09.2014, revizuit și completat cu măsuri pentru perioada 01.10.2014-30.09.2016*, București, 2014;
- TĂTARU I, *Capacitatea Uniunii Europene de gestionare a crizelor în domeniul militar și civil. Prezent și perspective*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2012;

